

Po enajstih dneh zasedbe ladjedelnice Sv. Marka

Sadovi enotne borbe

Prvi korak v širši borbi, ki se mora nadaljevati

Enajst dni je trajala zasedba ladjedelnice Sv. Marka v Trstu. Prenehala je v petek, 13. junija dopoldne, ko so delavci v mogočni povorki odšli v mesto. Vse mesto je bilo in je solidarno z delavci.

Delavci so zasedbo prenehali potem, ko je bil dosežen sporazum in so na pristojnih mestih sprejeli določene obveznosti.

«Zasedbo smo končali», tako poudarjajo delavci, «ker nas dogovori, ki so bili v Rimu, zadovoljujejo in smo nanje pristali. Res pa je, da ostajamo budni in smo pripravljeni takoj vstopiti v še ostrejšo, borba ce bi se uresničitev sprejetih obveznosti odlašala. V tem smislu smo postavili sindikalnim predstavnikom jasno zahtevo, naj vztrajajo, da se določi točen rok, v katerem se morajo sprejete obveze uresničiti.»

Kakšne so obveze, ki so jih sprejeli v Rimu?

Najvažnejše naj bi bile zagotovilo, da se bo izvedel prehod vseh delavcev in tudi naprav v novo združeno podjetje «Arzenal - Sv. Marko», kar spreminja sklepe prvega načrta medministrskega odbora za gospodarsko načrtovanje (CIPE), ki je bil sprejet oktobra leta 1966.

Komunistična partija je v zvezi z izidom borbe delavcev ladjedelnice Sv. Marka objavila posebno resolucijo, ki pravi, da enajstdnevna bitka predstavlja v trenutnih okoliščinah prvi korak naprej v širšem boju, ki se mora nadaljevati, za izpolnitev vladnih obveznosti, da bo Trstu dana možnost za reorganizacijo in ponovno okrepitvijo njegovega industrijskega in pomorskega gospodarstva. »Zasedba ladjedelnice Sv. Marka — tako je poudarjeno v resoluciji tržaške federacije KPI — dokazuje, da mora država nujno spremeniti svojo pomorsko politiko, ki naj temelji na sodobnih in kompetitivnih ladjedelnicah, obnovljenem ladjevju z vsemi potrebnimi napravami.»

Dalje je v resoluciji tržaških komunistov rečeno: «da se krajevne in osrednje oblasti prisilijo, naj spoštujejo tržaško gospodarstvo, so potrebne kolektivna budnost, enotno nastopanje, rastoča dorbenost in stvarna solidarnost.»

Priprave na
festival «Dela»
v Doberdobu

Tovariši komunistične sekcije iz Doberdoba se te dni pripravljajo na prireditev tridnevnega festivala "Dela", ki bo v Doberdobo 19., 20. in 21. julija. Spored festivala bomo objavili v prihodnji številki našega lista.

"Ostajamo budni!" Tako poudarjajo delavci

Zasedba tovarn SAFOG in Nuova S. Giorgio

Splošna stavka v Gorlci

Že teden dni je minilo odkar so delavci zasedli tovarni SAFOG in Nuova San Giorgio v Gorici. Vse javno mnenje na Goriškem je solidarno v staviteljstvu delavci. V sredo je bila v mestu splošna stavka v podporo delavcem SAFOG in NSG.

Zasedba tovarne s strani delavcev je prišla zaradi vedno večjega izžemanja, vedno hitrejšega delovnega ritma, ki povzroča vedno več nesreč na delu. Poleg nečloveških razmer, v katerih delajo delavci, so tudi plače zelo nizke. Problemi zaradi katerih so delavci zasedli tovarno niso novi in se vlečejo že več let. V zadnjem času pa je prišlo jasno na dan, to, na kar so goriški komunisti že leta in leta opozarjali, da se hoče tovarno NSG kratkoročno likvidirati. To pomeni, da bi 300 delavcev izgubilo svoj kruh in bi se še poslabšalo ekonomsko stanje v Gorici. V preteklih letih so vladajoče stranke obljubljale marsikaj glede bodočnosti te tovarne. Zagotavljali so celo dve milijardi za moderniziranje tovarne. Obe tovarni sta namreč z državno udeležbo. Vse obljube pa so se razblinile v nič. Nasprotno, prav v teh dneh so premestili številne delavce v tovarno SAFOG. To so storili pod pretvezo, da gre za začasno premostitev. Po isti metodi so se pripravljale še druge premostitve v tržiško ladjedelnico. Na tak način so pripravljali zapretje tovarne.

- Zaradi tega je bila zasedba tovarne več kot upravičena. Delavci tovarn SAFOG in NSG se torej borijo za ohranitev delovnega mesta in za boljše delovne pogoje. Toda ne borijo se samo za delovno mesto toda predvsem za obrambo splošnega ekonomskega stanja v Gorici. Borijo se proti vladni politični liniji, ki hoče odpraviti držav-

no industrijo kot se je v Trstu že pokazalo glede ladjedelnice Sv. Marka. In vse to se dogaja zaradi podrejenosti državnih tovarn velikim monopolom, ki se ne ozirajo na ekonomske in socialne težave, ki iz tega nastajajo.

Zaradi tega je potrebno, da se borimo skupno z delavci, da se ohranijo delovna mesta ter prepreči nadaljno propast gospodarstva.

O regulacijskem načrtu tržaške občine

V tržaškem občinskem svetu teče razprava o protipredlogih občinskega odbora na popravke deželne uprave k splošnemu občinskemu regulacijskemu načrtu.

Zato menimo, da bo naše čitatelje zanimalo, kaj pravzaprav pomeni regulacijski načrt, ki ga je občina poslala v odobritev deželni, kaj pomenijo popravki v regulacijskemu načrtu, ki jih vnesel deželni o-čbor za urbanistiko in kaj pomenijo sedanji protipredlogi strank leve sredine, o katerih, kot smo omenili, razpravlja občinski svet.

Prvo vprašanje: Izvirni splošni regulacijski načrt. Kako je bil ta načrt izdelan in kakšne smotre so si z njim zamislile doseči stranke leve sredine, ki so ga pred štirim leti odobrile? Resnici na ljubo povedano so demokristjani in njihovi zavezniki osvojili regulacijski načrt, ki so ga sestavili in nato odobrili leta 1962 ljudje iz Bartolijeve občinske uprave, se pravi stranke desne sredine. Ta regulacijski načrt, ki ga je leva sredina v njegovi osnovni vsebini osvojila, je predvideval širjenje mesta predvsem za gradnjo »satelitskih« naselij, hkrati pa je dolo-

Škoda, da jih ni bilo...

Mrak je legel na mostovžve in črne žerjave, ki negibno sklanjajo svoja kovinasta ogrodja k morju. Levo je menza, cementno poslopje s slačilnicami, desno pod mostovžem pot k izhodu, sredi križišča pa dva košata kostanja, kot nekje, na kakem vaškem trgu.

Zasedena ladjedelnica «Sv. Marka». Množica mož v modrih in rumenih platnenih oblekah se je tiho, spoštljivo poseda po grobo zbitih stolih. Marsikdo si je prinesel mali stolček iz menze, spet drugi pa razvil časopis na tleh in se vsedel nanj.

Izpod koštanjev je zadnelo, kot v veliki dvorani Kulturnega doma, iz desetih svežih grl zbora "Vasilij Mirk" se je razlila med zagrenjene duše slovenskih in italijanskih delavcev iz ladjedelnice topla, blaga melodija slovenske narodne pesmi.

Dve uri je pel zbor pod kostanji za mostovži. Dve uri je množica delavcev tiho poslušala pesem, nato izbruhnili v srčnem in navdušenem aplavzu. Takega koncerta tržaško delavstvo še ni doživelo. Koncert solidarnosti, ko je zbor prinesel poleg moralne pomoči tudi materialno pomoč. Proseške in kontovelske družina članov zbora so sklenile podpreti trd in grenak boj svojih sobratov iz miljskih hribov, Sv. Jakoba, Škednja, Rojana in Barkoveli.

Program je bil pester. Veliko slovenskih in jugoslovanskih narodnih, folklornih motivov, borbene partizanske, puntarska pesem, ruske narodne. Besed niso vsi razumeli, toda aplavz so žele v največji meri tiste, ki so kakorkoli obujale vzdušje daljnih borb tlačanov, splavarjev Volge,

slovenskih partizanov v štajerskih grapah in dalmatinskih mornarjev z rdečo zvezdo. Tako je pač...

Ko je dirigent zbora prosil za petminutno pavzo se je k pevcem približalo, najprej sramežljivo, nato pa čedalje bolj pogumneje, več delavcev. Prosil so, naj bi zbor zapel »Katjušo«, »Plovi« in drugo. Marsikdo je stopil k predstavnikom prosvetne zveze in v lomljeni slovenščini povedal svoje občutke. Tudi tako je...

Po končanem koncertu so delavci povabili pevce s Proseka in Kontovela za mizo, na katero so postavili več litrov domače kapljice. Harmonika je v rokah Oskarja Kjudra je oživela in dolgo v noč se je razlegala pesem, se preko sivih zidov, železniških pregrad in preko nemih žerjavov vila tja do Škednja in preko zaliva, na valovih misli in občutkov, v miljske hribe.

Prepričani smo, da je tisti dan bil dvojen praznik: resničnega slovenstva in pristne vzajemnosti med ljudmi, ki podobno čutijo.

Dva tedna pozneje je v Gorici bil občni zbor SPZ, ki je organizirala, na prošnjo delavcev, ta koncert.

Predstavniki nekaterih odborov PD so dvignili svoj oster glas in jezo odklanjali, z različnimi pretvezami, napredno in družbeno angažirano značilnost naših ljudskih prosvetnih organizacij, v katerih živi in dela preprosti slovenski delavec, trdni slovenski kmet in v katere moramo pritegniti tudi tiste, ki so se odmaknili od svojega jezika.

Škoda, da jih ni bilo, tistega večera, v ladjedelnici.

nih sredstev, da bi v njih dobilo zaposlitev tako visoko število povečanega prebivalstva.

Pri tem pa ne smemo pozabiti, da so bili gradbeniki in razna združenja, ki so posredno ali neposredno povezana z gradbeništvom, zadovoljni s sestavo takšnega regulacijskega načrta, saj niso tedaj črhnili niti besedice. Sedaj pa, ko je deželna uprava s svojimi popravki vsa omenjena nesmiselna in demagogska predvidevanja zrušila, so se prav te kategorije silovito zagnale proti deželnemu odboru za urbanistiko, češ da deželna uprava hoče preprečiti Trstu gospodarski in urbanistični razvoj. Povedati moramo, da je deželni odbor za urbanistiko vnesel popravke v pogledu gradbenih področij in gradbenih indeksov v tržaški občini, ki naj omogočijo nove gradnje za mesto in okolico za skupno 360 tisoč prebivalcev.

To kar je deželna uprava v obrazložitvi svojih popravkov ugotovila, so komunistični občinski svetovalci povedali že ob razpravi v občinskem svetu pred o-

(Nadaljevanje na 4. strani)

Spominska svečanost ob 25-letnici Rižarne

Slavna zastava odpornišтва naj nam kaže pot v nadaljnji borbi

Pred nekaj dnevi je minilo 25 let od takrat, ko so nacisti prižgali krematorij v stari tržaški Rižarni, v katerem so nato skoraj do konca vojne sežigali politične jetnike, partizane in aktiviste narodnoosvobodilnega gibanja. Združenje bivših političnih deportirancev je ob tej žalostni obletnici priredilo komemoracijo, katere se je udeležilo veliko število protifašistov. Preteklo soboto zvečer je bila na dvorišču maša zadušnica, ki so jo opravili trije duhovniki, bivši deportiranci, v nedeljo dopoldne pa je bila spominska svečanost, na kateri so govorili predstavniki žemljenega združenja. Spominski svečanosti so prisostvovali tudi zastopniki bivših partizanskih borcev iz raznih krajev dežele in drugih krajev Italije, Slovenije in Hrvaške. Med njimi so bili tudi številni svojci žrtev.

Govor tovariša Miloša Kodriča

Objavljamo govor, ki ga je imel v slovenščini bivši deportiranec tovariš Miloš Kodrič:

Pred 25. leti, ko je vojna vihra divjala nad vso Evropo, tako na raznih frontah, kjer so junaške čete Sovjetske zveze, ZDA in Velike Britanije z vzhoda in zahoda pritiskale na Hitlerjevo Nemčijo, kot v zaledju, v okupiranih deželah, kjer se je protifašistično odporniško gibanje nagašilo širilo, so se množile partizanske enote in se je udeleževalo ilegalnega dela čedalje večje število ljudi, je nemški vojaški stroj doživljal vedno težje udarce. Pobesneli nacistični zločinci in njihovi hlapci so v okupiranih deželah mrzlično izvajali Hitlerjev blazni načrt množičnega uničevanja pripadnikov podjarmljenih narodov, protifašističnih borcev od komunistov do katoličanov in Židov. Niso prizanesli ne ženskam, ne otrokom, ne starcem. Dan za dnem so pošiljali v koncentracijska taborišča tisoče in tisoče jetnikov in jih tam zverinsko mučili, ubijali, uničevali. K zloglasnim imenom kot so Auschwitz in Dachau, Mauthausen in Buchenwald, Treblinka in Rawensbrück, so Hitlerjevi fašisti dodali še eno ime — Rižarno. In to je bilo točno pred 25. leti. V noči med 21. in 22. junijem 1944 je začela obratovati tudi tale nacistična tovarna smrti. Ze isto noč so fašistični rablji ubili in nato upepelili kakih 40 protifašističnih borcev, Slovencev in Hrvatov, med katerimi je bilo 20 žensk.

Bazovica in Opčine, Ulici Ghega in D'Azeglio, Coroneo in Bellosguardo, bunkerji na Trgu Oberdan in na koncu še Rižarna, to je žalostno prvenstvo Trsta. In prav nobeno naključje ni, da so nemške okupacijske oblasti prav v našem mestu ustanovile to uničevalno taborišče, to morišče tisočev protifašistov, partizanov, Židov, slovenskih in italijanskih delavcev, kmetov in izobražencev — pripadnikov odporniškega gibanja.

Ko so Nemci prišli v naše kraje so že vedeli za protifašistično razpoloženje ogromne večine prebivalstva Julijske krajine, vedeli so za odločni odpor naših delovnih množic proti genocidnim načrtom italijanskih fašističnih oblastnikov, ki so imeli za cilj popolno uničenje slovenskega življa v naših krajih: so že vedeli za revolucionarne protifašistične tradicije tukajšnjega prebivalstva; so že vedeli, da je bila naša domoljubna dejavnost hkrati tudi revolucionarna dejavnost, kajti usmerjena je bila proti tedanji družbeni ureditvi. Požig naših vasi, nasilni policijski ukrepi posebni tribunal, prvi in drugi tržaški proces, procesi iz dobe partizanskega boja, vse to je prekalilo naše ljudi v čvrsto jekleno protifašistično in osvobodilno fronto. V tej fronti je nemški okupator našel na največji odpor. Zato je bilo zatiranje tu v naših krajih najbolj kruto.

Naše delovne množice, ohrabrene od blestečih zmag slavne sovjetske armade in drugih zavezniških čet na frontah, so se po kapitulaciji fašistične Italije in prihodu nemških tolp v naše kraje kot en sam človek vključile v partizansko ter splošno odporniško gibanje. V partizanskih brigadah in na terenu, v raznih akcijah v sovražnikovem zaledju so se rami borili slovenski in italijanski delavci, kmetje in izobraženci; tedaj se je izoblikovala in prekalila tista zgodovinska nujnost, katero tvori slovensko-italijansko bratstvo, tisti temeljni kamen, na katerem je tedaj slonela in še danes sloni vsa naša borba; borba proti okupatorju prej, pozneje pa borba proti ostanom fašizma, borba za naše pravice, za naš obstoj. Bili smo del in celo avantgarda tiste močne armade, ki se je v svetovnem merilu odločno borila proti mračnjakim silam, za osvoboditev milijonskih množic podjarmljenih in izkoriščanih ljudi. V naših krajevnih razmerah smo vsi tvorili eno samo veliko vojsko, ki se je na čelu z najboljšimi in najbolj požrtvovalnimi sinovi in hčerami našega naroda — komunisti — borila za obrambo in pridobitev svobode.

Prvega maja 1945 je tudi nam zasijala svoboda, nekaj dni pozneje pa so po vsej Evropi utihnil topovi. Hitlerjeva Nemčija je brez pogoja kapitulirala. Nad Hitlerjevim brlogom je zaplapolala rdeča zastava. Končala se je največja in najstrašnejša vojna v zgodovini človeštva. Narodi so se končno oddahnili. Vsi smo se veselili priborjene zmage, dasi je ta terjala milijonske žrtve. Samo v nacističnih koncentracijskih taboriščih, med katerimi spada tudi Rižarna, je dalo svoja življenja 11 milijonov ljudi. Zato: NIKOLI VEČ VOJNE mora biti naš vzklík s tega tragičnega mesta! NIKOLI VEČ FAŠIZMA! To je bila velika oporoka vseh, ki so padli v zadnji vojni. To sveto oporočko spoštujemo vsi miroljubni narodi sveta, ki vidijo, da obstaja za preprečitev nove vojne samo ena, edina, razumna pot — pot mirnega sožitja in plodnega sodelovanja med narodi.

Danes, 25 let po začetku tragičnega delovanja tega koncentracijskega taborišča, fašizem še mi popolnoma izkoreninjen. Se so dežele, kjer vlada fašistično nasilje, še obstajajo mračne sile, ki podpirajo razvoj zahodnonemškega militarizma in revanšizma. Tudi v državi, v kateri živimo, kljub demokratični ustavi, ki je bila sprejeta kot oporoka padlih in odporniškem gibanju — in ki predvideva, da se fašizem kot organizirana stranka postavi izven zakona in da se onemogoči njegov prepoved v kateri koli obliki — še obstajajo fašistične sile, ki vzdigujejo glave in bi hotele zavreči demokratični razvoj naše družbe. O tem nedvoumno govore tudi poskusi vzpostavitve avtoritarnega režima in načrti Sifar, ki pa so bili prekržani samo zaradi budnosti in bojevitosti demokratičnih in naprednih sil. Se je živ odmev na nedavne fašistične provokacije v Miljah proti spo-

Človeštvo noče vojne

meniku padlim za svobodo; še vlada med ljudstvom ogorčenje in protest zaradi fašističnih provokacij v Vidmu in Benetkah.

Mi Slovenci, ki smo tudi v tem čistni narodnoosvobodilni borbi toliko žrtvovali, ki smo tudi v tem taborišču smrti dali največ žrtev, še danes, na žalost, ne uživamo vseh državljanskih pravic, ki nam pripadajo po republiški ustavi, po posebnem deželnem statutu, po mednarodnih pogodbah. Niso še v celoti odstranjene vse politične in pravne ovire, ki preprečujejo naš svobodni in demokratični razvoj. Še vedno se ne upoštevajo vse naše kulturne in zgodovinske značilnosti, ni še zagotovljena popolna enakopravnost Slovencev na vseh področjih gospodarskega, socialnega, političnega in kulturnega življenja.

Nočemo, da bi naše človeške pravice, priboljene s krvjo, še nadalje ostale le v pepelu tega in drugih podobnih uničevalnih taborišč!

Za doseg naše popolne enakopravnosti stoje pred nami še težje.

(Nadaljevanje na 4. strani)

Odprto pismo repentabrskemu županu

Občinski svetovalci opozicije v repentaborski občini so poslali županu naslednje odprto pismo:

Spoštovani gospod župan, občinski svetovalci opozicije smo na skupni seji sklenili, da Vam naslovimo to pismo, s katerim Vas opozarjamo na sledeče:

Sedanja občinska uprava bo kmalu zaključila svoj mandat. Vendar v zadnjih štirih letih, kljub temu, da je bilo nad 100 sej ožjega odbora in več kot 30 sej občinskega sveta, moramo neizbežno priti do zaključka, da občinski odbor doslej ni rešil niti tistih vprašanj, ki jih je načela prejšnja leva usmerjena uprava, in sicer:

— gradnjo novega šolskega poslopja (v tej zvezi je bilo nakazanih nekaj fondov, a se še ničesar ne vidi);

— gradnje športnega igrišča, ki bi ga nujno potrebovala naša mladina;

— gradnje asfaltiranih turističnih cest (za pešce) in niti tistih del ne, ki si jih je sama občinska uprava zadala, in sicer: razširitev občinske knjižnice (to zahtevo je predložila komunistična partija) ter ureditev trga v Repnu.

Upoštevajoč dejstvo, da tako kot mi mislijo širše vrste občanov, pozivamo občinsko upravo, naj se nekoliko bolj zanima za navedene probleme ter pokaže dobro voljo s te-

bleme ter pokaže dobro voljo s tem, da bi vsaj enega izmed njih privedla do zaključka.

Interpelacije

Senator Paolo Sema je pred kratkim naslovil na predsednika senata interpelacijo, v kateri vprašuje ministra za zunanje zadeve in ministra za obrambo ali ne menita, da je zadrževanje velikega števila vojakov v bližini meja z Avstrijo in Jugoslavijo v protislovju z miroljubno politiko in dobrimi sosedskimi odnosi z omenjenima državama?

Senator Sema nadalje poudarja v svoji interpelaciji, da so obsežna področja dežele Furlanije - Julijske krajine podvržena vojaškim služnostim ter vprašuje ali ne bi kazalo, da bi zmanjšali število vojske na teh področjih ter ukiniti oporišče NATO v Avianu?

V neki drugi interpelaciji, naslovljeni predsedniku vlade, senator Sema vprašuje, zakaj se otvoritev letošnjega velesejma v Trstu ni udeležil noben vladni predstavnik in ali ne smatra, da je v trenutku, ko se Trst nahaja v hudi ekonomski krizi, tudi to dokaz, da vlada nima potrebnega razumevanja za Trst in deželo?

Obisk Rockefellerja v Latinski Ameriki

„Svetovali bi mu, naj se gre raje razkazovat kam drugam“

Pred kratkim je Nelson Rockefeller, posebni odposlanec ameriškega predsednika Nixona obiskal razne države Latinske Amerike.

Zanimivo je to, kar je v zvezi z omenjenim obiskom Rockefellerja pisal list *«Express»*. Iz posebnega sestavka, ki je bil objavljen v tem listu povzemamo naslednje:

Zgodilo se je Nelsonu Rockefellerju, posebnemu odposlancu predsednika Nixona. Potem ko je bil tri ure blokiran na letališču v La Pazu, je moral preklicati svoj obisk v Caracasu ter se vrniti domov. Potem ga je Čile »zaprosil«, naj prekliče svoj pristanek v Santiagu.

Pred enajstimi leti bi Nixona, ki je bil takrat podpredsednik ZDA skoraj zmelala množica manifestantov. »V Caracasu sem mislil, da dežuje, v resnici pa mi je množica pljuvala v obraz.« Tako je sam zapisal kasneje.

Rockefeller je kot predsednik Standard Oila simbol petrolejskih trustov, se pravi gospodarske moči. Na južnoameriške množice je že njegovo ime delovalo kot vžigalica v sodu smodnika.

V Bogoti so bili spopadi hud. Vlada je zaprla celo dve univerzi. V Ekvadorju je bilo zaradi obiska, ki je trajal komaj 48 ur, sedem mrtvih. To je začelo skrbeti tudi vlade drugih držav v Južni Ameriki. Le nekaj dni pred Rockefellerjevim obiskom v La Pazu je bolivijski obrambni minister zaupal nekemu argentinskemu sindikalistu: »Če bi lahko rekel temule Rockyju le nekaj besed, bi mu svetoval, naj se gre raje razkazovat kam drugam.«

Minister za zunanje zadeve v Limi se je spomnil, kako toplega sprejema »s cvetjem« je bil novembra 1965 deležen senator Robert Kennedy, brat umorjenega ameriškega predsednika. A Kennedy je bil pojem mladine, moderne in

liberalne Amerike, pripravljen govoriti s svojimi bratranci z Juga kot enak z enakimi; Rockefeller pa predstavlja ravno nasprotno: imperialno in brutalno Ameriko, tisto Ameriko, ki se ne zmeni za kontinentalne resnice.

Argentinska javnost se je močno zgražala zaradi pogovora, ki sta ga 20. maja imela Fulbright, predsednik zunanjepolitičnega odbora v ameriškem senatu in Davis Lodge, ki je imenovan za poslanika v Buenos Airesu, kjer je na oblasti general Onganía. Fulbright je na vprašanje, ali trenutno vlada v Argentini vojaški režim, dobil od poslanika Lodgea odgovor: »Tamkajšnji režim je težko označiti. Predsednik republike je general, vendar je bil izvoljen.«

Za ogorčenje pa je še mnogo drugih, mnogo bolj konkretnih razlogov. V prvi vrsti je tu tako imenovana »Zveza za napredek«. Desetletni načrt za gospodarski napredek, ki ga je leta 1961 začel predsednik Kennedy, se duši v polovičarskih ukrepih, ki ne morejo spraviti razvoja v tek. To so predvsem »pogoji izmenjave« med Amerikama. Cene surovin, ki so poglaviti vir zaslužka Južne Amerike, nenehno padajo, medtem ko cene industrijskih izdelkov uvoženih iz Severne Amerike neprestano rastejo. »Več ko izvozimo kave in bakra, manj lahko uvozimo traktorjev, strojev in drugega orodja.« Tako pravijo v Južni Ameriki.

Sin italijanskega izseljenca, ki je postal lastnik največje tovarne, ki izdeluje ribjo moko, Luis Rossi, ima o zadevi zelo jasne pojme: »To ni kooperacija, temveč izkoriščanje.« ZDA so predpisale 35 odstotno takso na uvožene konzerve tunine. Dvojne posledice: perurjske tovarne, ki so poglaviti dobavitelji, se zapirajo ena za drugo. Ameriška podjetja pa pošiljajo na perujsko obalo, kjer je veliko tunov, svoje piratske ladje, ki se vračajo, seveda preobložene z zmrižnjenimi tuni,

seveda proste vsake takse.

Nesporazumi med Amerikama se dokončno izkristalizirajo ob petroleju. V Ekvadorja si vlada prizadeva, da bi spet pridobila dve tretjini koncesij, ki so bile pred leti nezakonito oddane Texasu Gulfu. V Boliviji je Svetovna banka zagrozila, da bo ustavila kredit v višini 25 milijonov dolarjev, če voditelji iz La Paz pri gradnji plinovoda med Bolivijo in Argentino ne bodo dali prednosti Bolivian Gulf Oilu.

Zaradi privilegijev, ki so jih velike tuje družbe, predvsem ameriške, dobile pred tridesetimi ali več leti, le-te še danes uživajo v Evropi popolnoma velike prednosti. Pred nedavnim je Alejandro Hailes, čilski minister za rudnike ostro napadel »trhli, anahronistični in slabi« zakon, s katerim se okorišča ameriška družba za baker Anaconda, ki je občutno povečala svoje imetje v deželi. Neizogibno je trčenje med moderno Latinsko Ameriko, ki se industrializira, in fevdalno Latinsko Ameriko v notranjosti, ki je z Združenimi državami v kolonialnih odnosih. To nasprotje je dobilo dramatičen obseg v Argentini, kjer je moralo odstopiti pet ministrov. »Dovolj je izrabljanja, dovolj kompromisov, prišla je ura spopada.« Tako poudarjajo tudi argentinski sindikalni voditelji. »Prišel se je odločen boj«, je dejal neki sindikalist. Za enega mestnega gverilca je treba tisoč simpatizerjev. V Cordobi jih je bilo deset tisoč. Morda je to nekoliko preuranjena izjava, kajti srednji sloj, ki je v Argentini zelo močan, se boji neredov. Vendar je bila Cordoba velika preizkušnja nove revolucije, ki hoče biti neodvisna in kontinentalna. Da bi to dosegli, je potrebna strategija: izzivati prevrtniške upore v mestnih središčih, otrestiti se velikega kolonialnega aparata ter raztreščiti tisto, kar Ricardo Rojo, ki je osemnajst mesecev spremljal Che Guevaru, imenuje »pentagoniziran kontinent«.

lik revolucionarja

Božidar Kolarič

Dne 13. junija je poteklo 25 let od smrti Božidarja Kolariča, znanega organizatorja komunističnega gibanja v naši deželi. Pravilno je, da se oddolžimo njegovemu spominu in da našim bralcem posredujemo nekaj podatkov iz njegovega življenja.

Božidar Kolarič je bil sin delavske družine. Rojen je bil leta 1909 pri Sv. Barbari nad Miljami. Leta 1927 je stopil v komunistično organizacijo. Kmalu zatem se je uveljavil kot sposoben, izredno iznajdljiv in borben tovariš. Zato so mu bile zaupane številne naloge. Najprej je deloval na področju Miljskih hribov, Istre in v dolinski občini, kjer je med drugim skrbel za širjenje protifašistične propagande. Zaradi ovadbe se je moral umakniti v Jugoslavijo, toda tamkajšnja policija mu ni dala miru, zato je kmalu odšel v Avstrijo, kasneje v Svico in končno v Francijo. Leta 1931 se je vrnil kot funkcionar za Julijsko krajino. Kmalu se je moral ponovno umakniti, a se je zopet vrnil ter deloval za okrepitev organizacije. Dne 18. julija 1932 ga je fašistična policija aretirala. Po strahotnem mučenju je prišel pred zloglasno posebno sodišče, ki ga je obsodilo na 12 let ječe. Več let je bil v konfinaciji na otoku Ventotene. Po padcu fašizma se je ponovno vrnil v Trst, odkoder je odšel v partizansko vojsko, toda že novembra 1943 je bil poslan v Trst z nalogo, da organizira odporniško gibanje. Aprila leta 1944 so ga nacifašisti aretirali v bližini Tržače in po dveh mesecih mučenja ustrelili.

Janez Kramar je v reviji «Obala», ki je pred kratkim izšla v Kopru objavil prvi del dokumentirane razprave pod naslovom «Leta 1932, revolucionarno leto slovenske Istre». Iz omenjene razprave povzemamo naslednje:

Leta 1929 je B. Kolarič skupaj z nekaterimi drugimi tovariši odšel v Pariz. Leta 1931 je CK KPI organiziral v Parizu tečaj za organizacijo ilegalnih partijskih tehnik. Med tečajniki je bil tudi Božidar Kolarič. V drugi polovici 1931 je Kolarič prišel v slovensko Istro. Najdemo ga v Ilirski Bistrici, kjer vzpostavlja neke vrste centralo za partijski in protifašistični tisk. Novembra 1931 je na sestanku v Miljskih hribov dajal navodila za ponovno vzpostavitev partijskih organizacij. Širši sestanek je moral biti tudi v Gabrovici. Po spominih preživelih je Kolarič na tem sestanku dal navodila za: vzpostavitev in utrditve partijskih organizacij; za pobiranje «rdeče pomoči»; za politično delo z mladino in za propagando proti vpisu v fašistične organizacije. Decembra 1931 se je Kolarič vrnil v Pariz, odkoder se je kot član komisije pokrajinskega komiteja za Julijsko krajino vrnil v Istro. V tej komisiji je bil tudi Jože Srebrnič iz Gorice. Po vsej verjetnosti so si člani pokrajinskega komiteja razdelili teritorij. B. Kolarič je organiziral partijo in vodil boj proti fašizmu na vzhodnem območju Julijske krajine in v severovzhodni oz. severni Istri. Po dokumentih fašistične policije se je B. Kolarič vrnil iz Pariza, da organizira delavce in kmete, zlasti Slovence k upor.

B. Kolarič se je najprej posvetil organiziranju partije in vključevanju zlasti mladih v KPI. Pozival je mlade delavce in kmete, naj izstopijo iz fašističnih organizacij, naj se odtegnejo vplivu cerkve.

Na podlagi dokumentov fašistične policije in množičnega gra-

diva je B. Kolarič svoje območje razdelil na sektorje Trst, Milje, Gabrovica, Ilirska Bistrica, hrvaška Istra. Sektor Gabrovica je obsegal tudi Dolino, Boljunec, Kroglo in Mačkovlje.

Prve dni aprila 1932 je B. Kolarič sklical v Gabrovici sestanek zaupnikov iz Doline, Ricmanj, Mačkovelj, Boljunca itd. in na njem govoril o obnovitvi in utrjevanju partijskih organizacij in o propagandi.

Božidar Kolarič je osnoval ilegalno tehniko za razmnoževanje partijskega in propagandnega materiala v Gabrovici. Ta je skoraj gotovo začela delovati konec marca 1932.

V gradivu B. Kolariča je ohranjen prvomajski letak v italijanščini, ki ga je zelo verjetno razmnožila tehnika v Gabrovici. Besedilo letaka se glasi: «1. maj, jutranja zora nas delavcev. Tovariši, zdramimo se že enkrat za

(Nadaljevanje na 4. strani)

Občni zbor Slovenske prosvetne zveze

V nedeljo 15. junija je bil v Gorici občni zbor Slovenske prosvetne zveze, katerega se je udeležilo nad sto delegatov včlanjenih prosvetnih društev s Tržaškega, Goriškega in Beneške Slovenije. Občnega zbora so se udeležili tudi predstavniki sorodnih kulturno-prosvetnih organizacij iz Slovenije in Koroške in zastopniki nekaterih organizacij, članic SKGZ. Med gosti sta bila tudi dolgoletni predsednik SPZ, pisatelj dr. Andrej Budal in poslanec Albin Škerk.

Po predsedniškem in tajniškem poročilu se je razvila živahna razprava, v kateri so sodelovali številni delegati in gosti. Po razpravi so bili sprejeti nekateri sklepi. Ponovno je bilo poudarjeno, da je SPZ laična in napredno usmerjena kulturno-prosvetna ljudska organizacija Slovencev, ki živi v Italiji, da je izvenstrankarska in da bo prispevala svoj delež k bogatjenju slovenskega skupnega prostora. V sklepih je tudi rečeno, da bo SPZ skupaj z včlanjenimi društvi posvetila posebno skrb mladini in vzgoji novih vodstvenih kadrov; da si bo v sodelovanju z mestnimi društvi prizadevala za ustvaritev pogojev za slovensko življenje našega človeka v Trstu in Gorici ter da bo poiskala vse možnosti za pritegnitev rojakov, ki so se iz različnih razlogov oddaljili naši narodni skupnosti. Dalje je v sklepih rečeno, da je SPZ skupaj z včlanjenimi društvi pripravljena sodelovati s prosvetnimi organizacijami katoliške smeri; da bodo v območju prosvetnih društev ustanovljeni stalni šolski odbori, ki bodo skrbeli za vpis slovenskih otrok v slovensko šolo in končno da bo skupaj z včlanjenimi društvi s konsultacijo svojega članstva podrobneje preučeno vprašanje pristopitev v ARCI (Associazione Ricreativa Culturale Italiana).

Občni zbor SPZ je odločno obsodil tiste šolnike, ki poučujejo na slovenskih šolah, svoje otroke pa pošiljajo v italijanske šole.

Novo vodstvo

Izvoljeno je bilo novo vodstvo Zveze. Za predsednika je bil potrjen

dr. Robert Hlavaty, za podpredsednike pa so bili izvoljeni Mirko Kapelj, Sveto Grgič in Marko Waltritsch. Za tajnika sta bila izvoljena Edvin Svab (za Tržaško) in Edmund Košuta (za Goriško); za odbornike odnosno referente so bili izvoljeni: Vid Primožič, Boris Foraus, Silvij Tavčar, Marjan Pertot, Tončka Čok, Armando Škerlavaj, Saverij Rožič, Bojan Brezigar, Jože Jarc, Dušan Kalc, Ivan Humar, Dino Roner, Franko Drašič, Josip Cibic, Ignacij Ota, Silvan Križmančič, Anton Birtič, Marta Kocjančič, Elda Nanut, Živa Gruden, Nadia Kriščak, Vlado Klemše in Zdenko Vogrič. V nadzorni odbor so bili izvoljeni: Darko Svab, Viktor Bogatec in dr. Mirko Primožič, v razsodišče pa: Boris Race, Bazilija Hrvatich in Slavko Rebec. Kot je znano se po pravih člani glavnega odbora tudi vsi predsedniki včlanjenih društev.

Naloge SPZ

Občni zbor je bil zanimiv, razprava je bila pestra in razgibana. Na njem se je razpravljalo o številnih vprašanjih. Poudarjeno je bilo, da je treba posvetiti večjo skrb mladini, da je treba izpopolniti organizacijo društev, posodobiti pvske zbore; da je treba posvetiti večjo skrb delovnim ljudem in odpraviti vrzeli zlasti v mestih; da je treba okrepiti dejavnost odsekov za šolstvo; da je treba zlasti mlajša pokolenja seznanjati z junaško protifašistično in osvobodilno borbo; da je treba celotno prosvetno dejavnost prilagoditi duhu časa in okolju.

Poseben poudarek je bil naglašen, tako v predsedniškem kot v tajniškem poročilu kakor tudi v razpravi, nadaljnji krepitvi odnosov z matično domovino. Izrecno je bilo poudarjeno, da je «mati Slovenija dvakrat draga, prvič kot mati, drugi kot socialistična republika, v kateri čutimo napredno misel Trubarja, Levstika, Prešerna, Cankarja in drugih naših velikih kulturnih mislecev».

V poročilih in v govorih številnih delegatov in gostov je bilo poudarjeno, da je združitev SPZ in pro-

svetnih društev, pozitivno vplivala na celotno dejavnost — kar potrjujejo tudi dejstva sama — toda nekateri poedinci so kljub temu šli tako daleč, da so postavljali v dvom tale dejstva.

Pozitivni sadovi

Kljub temu, da je bilo pred občnim zborom nakazanih toliko aktualnih in celo perečih vprašanj se je doberšen del razprava sukal okrog vprašanja pristopitve v ARCI. Kot že rečeno, se bodo o tem vprašanju kasneje izrekla včlanjena društva.

Poudariti je treba, da bi bila razprava lahko mnogo boljša in da bi bili lahko sprejeti še drugi konkretni sklepi. Do tega bi bilo prav gotovo prišlo, toda nekateri poedinci so postavljali že vnaprej preudrane ovire in celo določene pogoje, neoziraje se na mnenje večine delegatov.

Kljub vsem senčnim stranem lahko rečemo, da je bil občni zbor pozitiven in po vsej pravici smemo upati, da bo prej ali slej rodil sadove, ki jih pričakujejo vsi dobrohotni Slovenci.

Prireditve v Sovodnjah in na Vrhu

V soboto, nedeljo in ponedeljek, 28., 29. in 30. junija priredi prosvetno društvo «Sovodnje» tridnevni praznik na športnem igrišču v Sovodnjah. V nedeljo popoldne ob 16.30 bo tekmovanje v briškoli z bogatimi nagradami, ob 20. uri pa bo nastopal Goriški oktet iz Nove Gorice. V ponedeljek zvečer bo plesna zabava z orkestrom «The sparks».

Prosvetno društvo «Danica» na Vrhu pa priredi 5., 6. in 7. julija tradicionalni «Piknik» na gmajni. Osrednja prireditev bo v nedeljo nje v Gorici. V preteklih letih so vabi se še poslabšalo ekonomsko stanje 6. julija zvečer z nastopom orkestra radiotelevizije Ljubljana; peli bosta Marjana Držaj in Adrijana Župančič.

Nekaj misli o Glasbeni matici

Glasbena matica kot glasbeno-kulturna ustanova združuje v sebi tri glavne funkcije: glasbeno šolo, orkester in koncertno poslovalnico. Prav združitev teh glavnih treh funkcij pa povzroča stalne težave in nesporazume z italijanskimi uradnimi organi in to predvsem pri prošnjah za denarno podporo. V Italiji so namreč funkcije kot npr. glasbena šola, orkester ali koncertna poslovalnica med seboj popolnoma neodvisne ustanove, ki črpajo sredstva za svoj obstoj iz posebnih javnih denarnih skladov.

Za italijanske uradne odgovorne kroge je težko razumljivo predvsem dejstvo, da je v okviru ene glasbene ustanove združenih toliko dejavnosti, ki se gajo od najosnovnejšega glasbeno-prosvetnega delovanja do visoko kvalificiranega glasbenega udejstvovanja. Obseg in raznolikost udejstvovanja Glasbene matice sta težko sprejemljiva za italijanskega meščana, nosilca visoke glasbene tradicije, ki je pa zrasla predvsem iz meščanske družbe in zato noče ali celo ne more priti v stik z bolj preprostim prosvetnim delovanjem.

Silno težko je prepričati celo odbornika Glasbene matice, da

bi ustanova lahko prišla do javnega in juridičnega priznanja, bodisi kot glasbena šola ali kot koncertna ustanova s svojim orkestrom. In vendar je to pravzaprav edina pot, ki lahko reši ustanovo pred smrtjo ali pred bednim životarjenjem v senci nejasnega in nedoločenega hotenja določenih političnih organov.

Morda je ta odbornik truden od dolgoletnega in včasih junaškega delovanja v raznih kulturno-prosvetnih ustanovah, morda pa je glasbeno strokovno premalo obveščen o problemih glasbe in glasbene pedagogije in se zato v diskusijah o perspektivah ustanove stalno skriva za žalostnim dejstvom finančnih težkoč.

Od vseh težav so poslednje ugotovitve in spoznanja najbolj grenke, zakaj pred teboj se pojavi lik odbornika, ki je dokončno zastarel, ki nikakor ne more zavreti asimilacije ter odtujitve slovenskega človeka svojemu prvobitnemu elementu. Ta proces se bo nemoteno nadaljeval, dokler se bo kultura obravnavala na stopnji prosvetnega delovanja in bo specializacija na določenem kulturnem področju smatrana kot nepotrebno stremljenje redkih, ki se bodo itak morali prej

ali slej prilagoditi lokalnim pogojem razmeram ali se pa izseliti in drugod iskati primernejšega ozračja.

Takšen odnos do kulture in posebno do glasbe pogojuje in omejuje našega človeka in neka-ko potrjuje v njegovi zavesti čut manjvrednosti, ki se ga deloma lahko reši samo bolj imoviti človek, ki pa v glavnem hote ali ne hote zanika svoj izvor, zakaj višja izobrazba mu odpre nove perspektive, v katerih pa se njegov prvobitni element razvije podzvestno in nenaravno.

Primer Glasbene matice je značilen primer težavnih odnosov med slovenskimi kulturnimi in političnimi in ekonomskimi predstavniki na Tržaškem. Nujno potrebno je, da se na novo načne problem odbornika, njegovih nalog in odgovornosti v okviru neke pomembne kulturne ustanove in da se njegovo delo vrednoti z nekega bolj aktualnega vidika. Odbornik neke kulturne ustanove naj ne bo samo nekdo, ki ima časa na pretek in veliko veselje za takšno delovanje, ampak predvsem človek, ki je sposoben za opravljanje tega posla. Danes se vsakdo izogiba odborniških odgovornosti ali jih kveč-

jemu smatra za neizogibno zlo, ker jih opravlja v glavnem površno in nejevoljno. Smatram, da če so bili včeraj «odborniki — idealisti» nujno potrebni, zakaj ekonomske razmere so bile res težavne, je danes tako vrednote-nje odbornika grobo izrabljanje človeka po človeku in ima vsakdo pravico se takovrstnemu izrabljanju primerno izogni.

Zakaj, če bolj podrobno analiziramo posledice takšnega odnosa ekonomskih in političnih predstavnikov do funkcije odbornika, lahko ugotovimo, kako odbornik prenaša svoje odgovornosti na ljudi, ki so pri določenih ustanovih nastavljeni in prejemaajo za svoje delo redno plačo. Le-ti seveda postanejo preobremenjeni z delom in so vsakodnevno izpostavljeni pred vprašanjem, ali naj se ukvarjajo z glasbeno vzgojo ali pa naj rešujejo probleme organizacije. Dokončni rezultat je seveda nekaj vmesnega med odbornikom in profesorjem glasbe, kar je dokaj žalosten rezultat, ker ustvarja neredit v delovanju ustanove in si ni nihče pravzaprav na jasnem, katera je njegova dolžnost.

ZARKO HRVATIC

